
Публикуван на: 18-06-2010

Източник: [Портал Европа](#)

Изказване на посланика на САЩ в България Джеймс Б. Уорлик на кръглата маса "Прозрачност на собствеността и свобода на медиите в България", която се проведе в петък (18 юни) в столичния хотел "Шератон".

Форумът бе организиран от фондация "Конрад Аденауер" в партньорство с Фондация "Демокрация".

За мен е част поканата да бъда тук и да участвам в обсъждането на този важен въпрос. Като американски дипломат аз се гордея с историческата роля на моята страна - защитник на идеала за свобода на печата. Като американски гражданин аз обаче зная, че тази свобода не бива да се приема за даденост. Всяко поколение трябва да има готовност да се бори с новите предизвикателства пред политическите му свободи. Когато американските колонии извоюват своята независимост, главната заплаха за свободата на печата е намесата, или дори насилието от страна на правителството – нещо, което много от присъстващите тук са изпитали лично. През изминалите двайсет години българите, и най-вече българските журналисти, храбро водят тази битка и днес ние виждаме резултата от нея в големия брой вестници, списания, радиостанции и телевизии.

Независимо от разнообразието на печатните издания и множеството канали на кабелната телевизия ние сме се събрали днес тук, за да споделим своето безпокойство за тревожните тенденции, засягащи свободата на медиите. През двайсет и първи век повечето предизвикателства пред свободните и независими медии не идват от почукване на вратата късно през нощта. Заплахите са по-прикрити, но не по-малко сериозни.

Забелязвам, когато слушам как българите коментират този проблем, как отново и отново изникват няколко въпроса. Един от тях е липсата на прозрачност относно собствеността върху медиите и придобиването на медии с цел да се насърчат политически планове или търговски интереси. Някои собственици не са в истинския журналистически бизнес, който трябва да отразява обективно в името на общото благо. Целта им не е да информират обществото, а да манипулират общественото мнение заради печалба или власт. Задайте си следния въпрос: **защо някои български вестници**

промениха политическия си уклон за една нощ след миналогодишните избори? Дали бяха мотивирани от искрена вътрешна промяна, или това бе просто желание да се докарат на новото правителство?

Не става дума само за собствеността. Отговорност на издателите и продуцентите е да бъдат независими и дадат възможност всички гласове да бъдат чути. **Факт е, че има издатели, повлияни от политически натиск и дори от финансово стимулиране.**

Става дума и за самите журналисти, които наблюдават безучастно и не предприемат нищо. **Много талантиливи журналисти са смутени и обезсърчени, но се страхуват да говорят.** Но кой би могъл да говори в защита на вашата професия, ако вие самите не се защитите?

Още по-голямо безпокойство буди ситуацията извън София, където политическите и бизнес интересите са обединени, за да се оказва натиск и дори да бъдат заплашвани журналистите и да се попречи на материали, критикуващи местни управници и бизнес лидери. Подобно манипулиране на медиите е заплаха за демокрацията независимо дали става в провинцията, или в столицата.

България не е единствената страна с този проблем. Много държави, включително и моята родина, се занимават с подобни въпроси. Тежката икономическа обстановка по света прави още по-трудно съществуването и процъфтяването на истински свободни и независими медии.

Независимо от всичко аз се надявам да обсъдим днес някои конкретни стъпки, които България може да направи в защита на свободните и независими медии, защото това не е някакъв лукс, без който бихме могли да живеем. Един от нашите най-велики президенти – Томас Джефърсън – казва: „Ако зависеше от мен решението дали да имаме правителство без вестници или вестници без правителство, без колебание бих предпочел второто”. Той също така е казал: ”Единствената гаранция на нашата свобода е свободният печат”. Медиите служат на благородна цел: да информират гражданите, да предизвикат дебати за действията на управляващите, да изобличават корупцията. Дори ако има несъвършенства – защото знаем, че нищо не е съвършено, - печатът играе незаменима роля.

За да насърча нашата дискусия, искам да изложа няколко идеи как можем да подходим към проблема. Имам предвид не даването на рецепти, а определянето на началната точка за дебати и дискусии. От опит зная, че обществото може да използва три важни инструмента за справянето с подобни предизвикателства.

На първо време, трябва да бъде налице **силна законова структура**, която да защитава нашите свободи. За защитата на свободата на печата в САЩ ние не разчитаме само на конституцията. В добавка ние имаме закони, изискващи публично обявяване на медийната собственост. Както е в повечето страни, и у нас има медийни организации, които в голяма степен се идентифицират с дадена политическа партия или политическа философия. Обществеността обаче трябва да има правото и възможността да бъде осведомена кой в действителност е собственик на вестника, който хората четат, и на радиостанцията, която слушат. Тогава от потребителя зависи да направи информиран избор за това как да интерпретира новините, постъпили от предубеден източник. Ние

имаме закони, ограничаващи възможността на собственика да монополизира медийния пазар в дадена общност. Такива закони следва редовно да бъдат обновявани, за да отговарят на новите икономически дадености и на технологичните промени, сред които е интернетът; те не са съвършени. Но у нас се провеждат оживени публични дебати; в процеса има гражданско участие, включващо и мониторинг на правоприлагането. Когато журналистите бъдат заплашвани, застрашавани и дори нападани, те трябва да бъдат сигурни, че органите на реда и правосъдието ще ги защитят.

Законът обаче не е достатъчен. Честността не дължи съществуването си на закони. За да отразяват честно събитията, журналистите, издателите и собствениците на медии трябва да спазват критериите на етиката. В последните години в моята страна журналисти изобличиха и направиха публично достойние много случаи с неетични позиции от страна на техни колеги, и някои вестници се принудиха да публикуват експозета за свои собствени издателски провали. Наблюдаваме създаването на все повече организации със сайтове, представящи сурова и обективна проверка на фактите в отразяването от медиите. Известни, награждавани журналисти бяха публично порицани и дори уволнени за етични лапсуси. Аз съм наясно, че в сегашния икономически климат на журналистите е особено трудно да отказват предложени бонуси за публикуването на истории в положителна светлина. Трудно е за един журналист да рискува да загуби работата си, ако се противопостави на натиска от страна на някой политик или издател, настояващи да не пише непредубедено по даден въпрос. Нито една държава, включително и моята, не се е освободила от автоцензурата и намесата на издателя. Ако журналистите обаче искат да бъдат уважавани като професионалисти, то те трябва да работят заедно за едно по-широко приобщаване към едни високи етични критерии. Журналистите със своя професионализъм, почтеност и защита на обективността подкрепят свободата на печата и са най-важната пречка за цензурата и намесата. Припомнете си и урока на ранния български държавник хан Кубрат: една пръчка се чупи по-лесно от наръч пръчки.

Посветените на разследващата журналистика би трябвало да могат да разчитат на своите професионални организации за яростна и принципна подкрепа, ако са изложени на натиск. Освен това, гражданското общество трябва да намери начини да подкрепя независимите медии и техните журналисти.

Защото професионалната етика също не е достатъчна. В крайна сметка отговорни за защитата на собствените си права в едно демократично общество са гражданите. На всички ни е ясно, че обществеността може да има цинично отношение към всекидневното функциониране на медийните организации. Но обществеността не бива да губи вяра в идеала за свободен печат – този страж на свободата, възхваляван от Джефърсън. **Гражданите могат да използват своите гласове, за да се противопоставят на политици, отправящи заплахи към журналисти и злоупотребяващи със своята власт, за да ограничават медийната свобода. Те могат да настояват за по-високи критерии във вестниците, които купуват, и за по-добри закони от своите парламенти. Като представители на интересите на гражданите, особено важни в тази битка са политическите партии и неправителствените организации.**

Накрая бих искал да повторя, че не само в България има предизвикателства пред независимите медии. Политическият и икономически натиск засяга всички нас и собствениците на медии във всички страни са изправени пред изкушението да предадат фундаменталните интереси на

демократията заради краткосрочни печалби. За борба с тази тенденция може да се почерпи от големия опит на международната общност. Фондации, каквато е Konrad Adenauer Stiftung, могат да предложат подкрепа. Много страни, сред които и моята страна, предлагат възможности за обучение и професионално развитие в сферата на медиите. Ако българите имат политическата воля да разният този проблем, те няма да бъдат сами в борбата.

Ето защо очаквам с нетърпение предстоящите дискусии и искам отново да ви благодаря за възможността да бъда днес тук.

Текстът на изказването на посланика, както е произнесено, е публикуван на сайта на американското посолство на български и на английски език. Подчертаванията на отделни пасажии са на Портал ЕВРОПА.